

Forslag til innstilling etter høringsinnspill Regional plan for klima, natur og klimatilpasning

Det kom inn 19 høringsuttalelser. Nedenfor er venstre kolonne et sammendrag av innholdet i uttalelsen. Høyre kolonne viser forslag til innstilling. Alle høringsuttalelsene er sendt som vedlegg, og kan der leses i sin helhet.

Rød skrift: Innspill fra Regionrådet

Forslag til andre endringer i klimaplan og handlingsplan

1. Bytte rekkefølge overordna mål, bytt 1 og 2
2. Mer differensiert om kosthold, at rødt lokalt kjøtt ikke er det samme som argentinsk biff. Legg til under figur side 29
3. Ta bort fotballbaner side 46
4. Effektivisering av vannkraftverk koster kommunene penger - legg inn som kommentar handlingsplan punkt 10.2.3
5. Lage kortversjon av planen
6. Lage plakater - legges inn som tiltak under *11 Hvordan skal vi nå målene?* - 11.2.8

Annet

- Skaffe oversikt over areal som er vernet, utmark, flom etc, hvor mange prosent av arealet er det mulig å bygge på?

Innspill	Forslag til innstilling
1 Ål kommunestyre	
Ål kommunestyre meiner høringsframlegget til Klimaplan for Hallingdal gir god oversikt over utfordringane knytt til klima, natur og klimatilpassing og kva tiltak som er moglege. 2. Ål kommunestyre ber rådmannen velgje ut 1-3 tiltak innan kvart tema i planen som Ål kommune skal gjennomføre, og foreslå finansiering i årsbudsjetta framover.	Tas til etterretning
2 Torill Berdal - Hyttehalling	
Etterlyser hyttehallingen som involvert i tiltak Forslag til tiltak	

• turlagene: rydde stier, broer, merking etc. • avfallshåndtering: info om poser etc. til hyttefolket (kom etterhvert) • gjenbruk: info om butikker, byggemateriell, lån av utstyr etc. • transport: samarbeid tog- buss/taxi til hyttefeltene og arrangementer som avholdes • sysselsette innvandrere, ungdom dropouts: systue, ombruk, reparasjon • krav til gjenbruk i kommunene når bygger/pusser opp, alternativt gi til veldedighet • skog: mer rydding langs kraftlinjer, stier, veier, lysløyper (sikrere ferdsel) • lokalmat: potensial blant hyttefolket, info/markedsføring • involvere frivilligsektor til diverse dugnader mot noe vederlag • media: dekke suksess-historier hos private og offentlige virksomheter, særlig når ungdom "tar tak". • Mange hyttehallinger savner Magasinet til Hallingdølen. Gløtt har ikke samme distribusjon eller tilgjengelighet. Har inntrykk av at kalender og ulike annonser ble benyttet i større grad før.	Gode forslag til tiltak, en del av dem er foreslått som tiltak, noen går mer på folkehelse.
3 Nesbyen kommunestyre	
1 I videre arbeid med regional plan for klima, natur og klimatilpasning ber vi Regionrådet vurdere ulike tiltak for å gjøre de ulike klimamålene mer forpliktende. 2 Vi ber Regionrådet vurdere om det skal være en ekstra form for støtte til kommuner/bedrifter/organisasjoner/personer som gjør en særlig innsats for å nå klimamål.	1 Et utvalg av tiltak tas inn i strategisk plan 2 Tas opp til drøfting Drøftast vidare i Hallingdal bærekraft
4 Hol formannskap	
1 Begrense antall hovedmål De overordna målene i planen er omfattende, og hovedmålene under hvert tema kunne med fordel begrenset seg til 3-4 målsetninger per tema. Vi ser at det ikke er definert tiltak til hvert hovedmål i handlingsplanen. Med færre hovedmål per tema, vil det være enklere å	1 Begrense antall hovedmål Laget forslag til nye og færre hovedmål – nå henger også hovedmålene sammen med tiltakene

definere tiltak til alle hovedmålene. Mange av hovedmålene kan leses som tiltak, og kan eventuelt flyttes til tiltaksoversikten i handlingsplanen.

2 Justere ordlyd tema 6 og 7 – kommune ingen myndighet

Hol kommune ser at det utfordringer knyttet til mål og tiltak innenfor sektorer hvor regionrådet og kommunene ikke har myndighet, for eksempel tema nr. 6 og 7. Gjennomføringsevne innenfor privat sektor ligger hos næringen selv. Det bør vurderes å justere ordlyden for mål og tiltak, eventuelt om noen bør utgå.

3 Regionalt samarbeid

Det savnes et større fokus på regionalt samarbeid mellom kommunene innenfor flere temaområder og forslag til felles tiltak i Hallingdal, bl.a. med tanke på kompetanseheving og opplæringstilbud.

4 Forslag tiltak energieffektivisering

Innenfor tema energieffektivisering vil et forslag være en felles rammeavtale, eller regional kompetanse, for energimerking av kommunale bygg.

5 Hvordan implementeres i kommunene – ansvar for årsplan

Det er uklart hvordan handlingsplanen skal implementeres i kommunene og hvem som har ansvar for utarbeidelse av årsplanen, jf. forklaring av planen på side 4.

6 Forslag til tiltak under 7. Bygg, anlegg og eiendom:

For større utbygginger bør kommunen gjennom behandling av reguleringsplaner be om miljøoppfølgingsplan, som legges til grunn for byggesak.

7 Eksisterende kraftproduksjon

Omfanget og betydningen av eksisterende fornybar kraftproduksjon i Hallingdal bør framheves bedre.

2 Justere ordlyd tema 6 og 7

6 Grønne reisemål og næringsutvikling

7 Bygg, anlegg og eiendom

Tiltakene som er knyttet til disse målene handler om hva kommunenes innkjøpsansvarlige, politikere, næringsrådgivere destinasjonsselskap, Buskerud næringshage kan bidra med

3 Regionalt samarbeid

Vi mener dette kommer frem i planen, blant annet spesielt under temaområde

11 Hvordan skal vi nå målene

4 Forslag tiltak energieffektivisering

Forslag tas med – legges inn som tiltak 10.1.7

5 Hvordan implementeres i kommunene – ansvar for årsplan

Tekst på side 4 må endres - se nederst. Hvem som har ansvar for dette i kommunene, bør kommunene se på.

6 Forslag til tiltak under 7. Bygg, anlegg og eiendom:

Tas inn som tiltak

Sjekk lovverk –

Svar: Dette er ikke lovpålagt

Det er ikke allerede krav om miljøoppfølgingsplan, men noen kommuner har innført dette for større utbygginger

7 Eksisterende kraftproduksjon

På side 65 beskrives det at Hallingdal bruker 665 GWh og produserer rundt 1,5 TWh

5 Gunvor Slaatto	
Bekymring for at konsekvensen av Agenda 2030 og bærekraftsmålene vil svekke levekår og livskvalitet, med økonomiske konsekvenser og overkjøring av innbyggere og lokalpolitikere Stiller spørsmål til IPCC sin klimaprognoser Tar opp avløpsdirektivet, byråkratisering av landbruket,	Tatt til etterretning
6 Hallingdal Renovasjon	
Vi mener det burde vært indikator også på CO ₂ under pkt Sirkulærøkonomi. Forslag til endringer i formulering i tiltak 2.1.3, 2.3.1, 2.3.6, 2.4.3, 2.4.6, 2.4.8, 2.4.9, 2.4.5, 6.5.2, 6.4.3, 7.6.2	Tas inn som indikator Forslag til endringer i formuleringer tas inn
7 Ål Sp	
<u>Hovudmål 3:</u> øker antall foretak som gjennomfører årlige klimaregnskap <i>som inkluderer karbonbindingen i produksjonen</i> (tillegg) <u>Hovudmål 8:</u> <i>stimulerer til mer beiting for å øke karbonbindingen i jorden</i> (omskrivning for å peike på sammenhengen mellom beiting og karbonbinding i jorda) Forslag til endringer i formuleringer på tiltak kap 5, 8 og 9	Hovedmål er fjernet Hovedmålet er fjernet Beiting bind karbon – dette står på side
8 Tor-Even Lysfjord og Ingeborg E. Krangsaas	
Her er det mange gode målsettinger og forslag til hvordan man skal nå målene, men noe blir for generelt og for lite forpliktende. Sitat: " Bærekraftig arealforvaltning Vi tar vare på naturmangfoldet, bremser nedbyggingen av natur og øker opptaket og lagring av karbon". Sitat: "Det betyr ikke at vi ikke skal bygge hus, hytter eller lage veier, men at vi må gjøre det med et blikk for hva som vil tjene kommunens innbyggere, også i framtiden, og hvilke konsekvenser det har for klima og natur". Disse to sitatene viser bevissthet om konsekvensene av nedbygging av naturen/arealbruk, men hvordan skal kommunene i Hallingdal faktisk redusere nedbygging av naturen? Vesentlig redusert hyttebygging vil være et godt tiltak, men da må kommunene forplikte seg til det. Det er viktig i forhold til redusert karbonutslipp (flere hytter fører til mer transport, både under selve byggingen og fra alle de som skal til og fra sin egen hytte) og	Tas til etterretning

1. TYR Buskerud aksepterer de nasjonale kostholdsråd som er foreslått, men anbefaler ikke at dette tas inn som en del av klimaplanen for Hallingdal. Det er viktig at forbruket er tilpasset lokale ressurser, og med dette som utgangspunkt bør klimaplanen i større grad fokusere på viktigheten av lokalmat. 2. tiltak som styrker utnyttningen av beiteressursene. Bruk av virtuelle gjerder, økt støtte til gjerding og samt tilskudd til vedlikehold av beiter er tiltak som bidrar ytterligere til en bærekraftig produksjon.	ikke se bort fra nasjonale retningslinjer for kosthold eller klima. Den viktigste endringen vi kan gjøre for klimaet innen jordbruk, er å ikke kaste mat. Kan legge til viktigheten av utmarksbasert beiting som ressurs. 2. Dette er allerede gjennomført gjennom tilskuddsordningen "Tilskudd til tiltak i beiteområder".
12 Bonde- og småbrukarlaga	
Forslag om en målformulering som favner om hele planen: "Klima- og naturforvaltningsmål for kommunane i Hallingdal i perioden 2024-2028 har som mål å forvalte naturen slik at me bidreg til at oppvarminga tek slutt, klimaet stabiliserer seg med ei så moderat oppvarming som råd og naturmangfaldet blir oppretthalde." Forslag om endringer i formuleringer av tiltak 2.4.8 Fra «Innføre en bedre returordning for landbruksplast» Til «Kommunene jobbar for å redusere mengda landbruksplast brukt ved å stimulere landbruket til å benytte eksisterande tilskuddsordninger til plansilo og høytørker. Kommunane bidreg ytterlegere til finansiering av høytørker med eigne midler» Fra 4.2.1 "Stimulere til mer utmarksbeiting, også for å bevare kulturlandskap" Til «Stimulere til meir utmarksbeiting. Med formål å betre dyrevelferd, kutte utslepp frå maskinell hausting av fôr, bevare kulturlandskap, oppretthalde biologisk mangfald og auke karbonbindingen» Forslag nye tiltak 3.1.6: «invitere lokale matprodusentar til dialog om innkjøp av mat til bruk i kommunen sine institusjonar, særlig i sesong.»	2.4.8. Silo/høytørke vil redusere mengden plast, men det krever større bygg til å lagre fôret i. Det fører til mer materialforbruk og større areal som bygges ned. 4.2.1 Tas til følge. Legge til: 3.1.6 Dette krever endring av innkjøpsordninga 4.2.3 Ikke relevant for klimaplanen 4.1.5 Kan dekkes av 4.2.2

4.7.6 «Fokusere på å ha grønt plantedekke størst mulig del av året. Det inneber å unngå haustpløging og ta sikte på å få langvarig eng ved å skjøtte den bra.»

4.1.1

8.1.15 «Involvere landbruket og vektlegge omsynet til beitedyras behov ved planlegging av nye byggeområder» 11.2.8 «Kvart år heidre ein aktør i landbruket i Hallingdal som har gjort ein stor innsats for karbonbinding og/eller klimatilpassing på sin gard eller i sitt lokalsamfunn.» Stryke: 5.4.5 «Nitrogensgjødsle skog for å øke opptak av CO₂ i slutten av omløpet til en bestand.» 4.1.1 Utrulling av klimakalkulator Ny hovedmålformulering: 8 Arealforvaltning "Ivaretek landbrukets og beitedyras behov ved å aktivt involvere landbruket".	Det er et nasjonalt tiltak bestemt i jordbruksforhandlingene mellom jordbruksorganisasjonene og staten. Tas ikke til følge. Se tiltak 8.1.15
13 Norges bondelag	
Naturutfordringer 1. Spørsmål til begrepet "villmark" - utfordringer i Hallingdal er mer rettet mot gjengroing mangel på menneskelige inngrep og aktivitet. 2. Vi savner mål om bidrag fra jordbruket i energiproduksjon og jordbruket som mottaker av ressurser på avveie. 3. Når det gjelder lokale tiltak for å bidra til at bønder kan redusere sine klimagassutslipp vil vi konkret peke på tiltak som stimulerer til bruk av klimakalkulatoren. Noen kommuner har innført kommunal støtte eller har krav om bruk av klimakalkulator i forbindelse med annen støtte.	1. Naturen er sammensatt. Utslipp av CO₂ blir tatt opp av plantene. Ved økt utslipp av CO₂ vil det påvirke planteveksten. Beiting i utmark og innmark skal fortsatt gjennomføres. 2. Tas til følge 3. Tas til følge
14 Tre engasjerte bønder - Vemund Havarsgard, Liv Torunn Torpe og Lars Eivind Haugo	
1. side 19: Innkjøp, sirkulærøkonomi - De mener at det er fare for utestengning av lokale entreprenører og håndtverkere, da de ikke alltid klarer Euro 6 – utslippskrav 2. Bildetekst side 24:Dyr på beite er bedre enn å bruke metanhemmere. 3. Side 27: Redd for gjengroing om beitebruk skal stoppe opp.	1. Tas ikke til følge 2. Det er et nasjonalt mål om utmarksbeite. Metanhemmende fôring er alternativet når utmarksbeite ikke er mulig. Se 4.1.3

4. Side 29: Argumentasjonen “balansert fôring og effektiv fôring”, samt økt beitebruk knuser hverandre. 5. Side 29: Fornyng av eng - direktesåing kontra pløying. 6. Side 29: Ny forskrift om gjødsling er på veg, den vil avgrense husdyr- og mineralgjødsling. 7. Side 29: Maskinparken i jordbruket, gå fra fossilt drivstoff til biodrivstoff – hvem skal betale? 8. Side 29: Optimalisering av jordas sin evne til å ta opp karbon og dyrking av myr:	3. Det er ingen som sier at beitebruk skal stoppe. Mye er gjort om matsvinnet blir redusert. Se 4.1.3 4. Det er godt mulig, Hallingdal må også forholde seg til nasjonale føringer. 5. Direktesåing er mest brukt i korn. Det er relativt lite kornproduksjon i Hallingdal. Varig eng binder karbon. Teksten står 6. Gjødselsbrukforskriften var ute på høring i vår. Den er noe strengere enn før. 7. Det er formulert som en mulighet, ikke et krav. Tiltak står 8. Endres til at dyrking av myr ikke er klimavennlig.
15 Annette Anker Flaten – Prosjektleder sirkulær økonomi Hallingdal og Viken	
1 Endre overskrift kap 2 fra Sirkulær økonomi til Gjenvinning og ombruk 2 Forslag og endringer av formuleringer i hovedmål	1 Overskrift endres 2 Hovedmål endres
16 Alveva Hohler	
Forslag nye punkt 1 Klimatilpasning 1.1.3 Vurdere om utbygging endrer vannets veier over eller under bakken og eventuelle konsekvenser 2 Sirkulær økonomi 2.2.8 Støtte bedrifter med gode ideer for mer direkte gjenbruk som reparasjon, utlån, felleseie mm 2.2.9 Bruke skolen formingsfag til å undervise om reparasjon og gjenbruk. Tilrettelegge for dette med for eksempel tilgang til verksted 2.3.1 Være pådrivere for at mest mulig av avfallet blir gjenbrukt. Kontrollere at lokalt avfall som sendes ut av kommunen faktisk gjenbrukes på en god måte 4 Jordbruk 4.3.1 Ha fokus på et smart gjødselbruk og god drenering og tilstrekkelig med vanningsmuligheter for tørre år 4.4.2 Tilrettelegge for felles landbruksmaskiner	Forslag til endringer tas opp til vurdering i klimanettverksgruppa

4.9.1 Oppmuntre til mer variert bruk av areal og samarbeide for sirkulærøkonomi innenfor gårder eller området 5 Skogbruk Tiltak tillegg: Tilrettelegge for å verne verdifull skog med høyt biologisk mangfold 5.2.9 Vurdere regulering av hogst der det kan være fare for skred. Endre til: Utrede mulig økt risiko for skred og vindforstrekende effekt før hogst 5.2.10 Vurdere fare for økt erosjon, vind eller endring av vannveier, før hogst 6 Grønne reisemål og næringsutvikling 6.4.3 Gjøre det enklere med gjenbruk næringer imellom, opprette et eget knutepunkt, kanskje en nettside hvor lokal næring kan formidle salg av materialer og gjenstander de ikke lenger trenger, for eksempel møbler byggematerialer eller verktøy 7 Bygg, anlegg og eiendom Endre 7.2.3 Tilrettelegge for leiligheter for eldre, frigjøre boliger ..til Tilrettelegg for leiligheter for eldre, frigjøre boliger, redusere oppvarmet areal og effektivisere helsevesenets reisevirksomhet 10 Ny fornybare energi og energieffektivisering Tillegg Delmål 6 Øke bruk av fornybar- og egenprodusert energi, særlig i eldre bygninger og bygninger som ligger utenfor tettbebygde områder 10.6.1 Tilrettelegge for mer effektiv bruk av bioenergi som varmepumper og bergvarme og for solceller i kombinasjon med batterier, eventuelt løsninger som kommer i fremtiden (der det passer kan det satses på små vindmøller) 10.6.2 Tilby rådgivning og økonomisk støtteordninger for bioenergi	
17 Hallingskog	
Fjerne tiltaket 5.1.2: Ta vare på gammelskog/naturskog	Tiltaket står, utforme en annen formulering som ikke kan oppfattes som at gammelskog og naturskog skal vernes
18 Naturvernforbundet	
2a, b, c, d, e innspill om bedre forklaringer og endringer i tekstdelen av klimaplanen Tilleggspunkt 2.4.10 Få en bedre ordning for innsamling av plast 5 Skogbruk	

Kommentar til hvorfor planting av skog, ungskogpleie, tynning, nitrogengjødsling, råtebekjempelse, grøfterensk etter hogst, utnytte hogstavfall ikke er gode tiltak for klima og/eller natur 6 Grønne reisemål og næringsutvikling Innspill rundt preparering av skiløyper – redusere antall skiløyper, elektrifisering, skiløyper der folk bo, ikke på fjellet Torv på tak ikke hentes fra myr Fortetting av hyttefelt, spm om økt turisttrafikk 8 Arealforvaltning 8.1.9 finpukk i forb med strømkabler og fiber øker fare for flom 8.2.6 Restaurere områder med negativ konsekvens etter inngrep – bør konkretiseres 8.4.1 Sikre at det er tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å vurdere konsekvenser for naturmangfold. Ønsker konkretisering 9 Grønn transport og mobilitet 9.4.7 Bør flyttes til kapittel 6	Forslag til endringer tas opp til vurdering i klimanettverksgruppa
19 Flå utvalg for plan, næring og miljø	
Savner at tiltak i større grad er målbare da det vil være lettere å prioritere og evaluere måloppnåelse Skeptisk til kobling i planen mellom klimaendringer og naturutfordringer, da det ikke er noen slik naturutfordring i Hallingdal – lite dokumentert i planen Planen unnlater å ta stilling til hvordan man kan redusere bruken av fossil energi og fossile produkter uten å bruke naturen på en bærekraftig måte., vi trenger påfyll av råvarer og energi – naturvern løser ikke klimakrisen Ta ut deler av kapittel 8 Arealforvaltning og heller inn i lokale kommuneplaner for naturmangfold. Reiselivsutbygging kan gi reduserte klimagassutslipp da det er bedre at en økende befolkning tar en tur på hytta enn en flytur	En rekke av tiltak er målbare. Slik hovedmålene nå er foreslått, vil flere av dem også kunne være målbare. Det er lagt inn indikatorer til temaene, som er målbare. Noen områder er ikke mulig å tallfeste Internasjonale og nasjonale retningslinjer viser til sammenhengen mellom klima og natur. Naturen gjør oss tjenesten med å ta opp og lagre karbon, og er dermed en demper for global oppvarming grunnet økte verdier klimagasser. Dette kan blant annet leses om på Regjeringen sin nettside: «Hvordan vi bruker naturen påvirker klimaet, samtidig som klimaendringene påvirker naturen. En velfungerende natur i god tilstand kan hjelpe oss å takle klimaendringer» ... «Hvordan vi forvalter arealene på land og i havet har betydning for klima. Arealbruksendringer som nedbygging

	av skog og myr til andre formål, fører til store årlige utslipp.» (Regjeringen, 2021) Vi skal bruke naturen på en bærekraftig måte, planen har ingen føringer for totalt vern av natur. Det er dette som ligger i begrepet bærekraftig utvikling, noe som også blant annet kommer frem på side 35 i planen: «Smultringmodellen av økonomen Kate Raworth illustrer hvordan bærekraftig utvikling er en balansegang mellom økonomisk vekst og jordas tåleevne.» De kommunene som har plan for naturmangfold, har en plan for områder som klimaplanen dekker, men det er ikke alle kommunene som i dag har en slik plan. I tillegg handler temaområder om mer enn naturmangfold, den illustrerer sammenhengen mellom klima og natur. Innstilling: 8 Arealforvaltning blir beholdt Fotballbaner bør tas bort som målenhet Areal bygd ned – kva blir verna Kva er handlingsrommet?
20 Gol formannskap	
- Formannskapet synes klimaplanen sin tekstdel er fylldig. Det bør være eit mål at slike planar tilstrebe eit lågt sidetal for å sikre at fleire les og tek den i bruk. - Handlingsplanen oppfattast som bra, men formannskapet i Gol ynskjer at regionen tør å prioritere mellom tiltaka, for eksempel gjennom eit prioriteringssystem. - Formannskapet vil spele inn at planen kunne fremma enkelte fokus-områder som Hallingdal særleg vil legge ned ein innsats i som region.	- Det kan bli laget en kortversjon - Dette blir gjort gjennom strategisk plan for Hallingdal - Dette blir gjort gjennom strategisk plan for Hallingdal

- Eit nytt forslag frå formannskapet i Gol er å sjå på moglegheitene for å legge til eit punkt i handlingsplanen om å opprette kommunale returpunkt/HallingRetur/HallingPunkt som kommunanes bidrag i sirkulærøkonomiske tiltak der privatpersonar kan levere og hente produkt.	- Dette står som tiltak 2.3.6
---	---

Endring av tekst side 4 jfr innspill 4 Hol formannskap

Årsplan

Årsplanen gjør rede for hvilke regionale tiltak som skal jobbes med det inneværende året. Denne blir evaluert hvert år i januar. I tillegg kan det være nyttig for kommunene å lage sin egen årsplan for de temaområdene det ikke eksisterer en plan.

Forslag til endring

Årsplan

Det kan være nyttig for kommunene å lage sine egne årsplaner for de temaområdene det ikke eksisterer en plan. Regionale mål og tiltak vil bli lagt inn i Strategisk plan for Hallingdal og vurderes årlig.

Kilde:

Regjeringen (2021). *Klima og natur henger sammen*.

<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/klima-og-natur-henger-sammen/id2722684/#:~:text=Bruken%20av%20naturen%20p%C3%A5virker%20klimaet&text=Hvordan%20vi%20forvalter%20arealene%20p%C3%A5,millioner%20tonn%20CO2%20ekvivalenter.>

Lastet ned 19.09.2024